

Μεταξύ εφσουςασιμού και φόβου

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Η κρίση με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία μπορεί να διαρκέσει περισσότερο, με ακόμη βαρύτερες πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες. Ακόμη όμως και εάν σταδιακά περιοριστεί η επίπτωση της, αυτή είναι ήδη τεράστια, τουλάχιστον στην οικονομία. Το υψηλότερο κόστος σε ενεργειακές και άλλες εισροές, οι αλλαγές κανόνων στο εμπόριο και η οξεία αύξηση της αβεβαιότητας θα επηρεάσουν την παγκόσμια οικονομία για μεγάλο διάστημα. Αναμένεται, γενικά, μείωση των πραγματικών εισοδημάτων, κυρίως λόγω αυξημένων τιμών, αν και δεν θα είναι ίδια η εξέλιξη όλων των οικονομιών και των τομέων τους.

Υπό μια οπτική, το οικονομικό σύστημα θα απορροφήσει τους κραδασμούς και της νέας κρίσης, όπως έγινε και με άλλες πρόσφατες. Η χρηματοπιστωτική κρίση πέρασε τον Ατλαντικό το 2008 και απείλησε να διαλύσει την Ευρωζώνη, τελικά όμως αυτή επιβίωσε και επέστρεψε σε μεγέθυνση. Το Brexit δεν επέφερε τόσο μεγάλο πλήγμα όσο αναμενόταν. Η ρητορική κατά της παγκοσμιοποίησης από τον πρόεδρο Τραμπ δεν ανέκοψε τελικά το εμπόριο. Η κλιματική αλλαγή θεωρήθηκε πως μπορεί να γίνει διαχειρίσιμη εντός των υφιστάμενων κανόνων. Οι πρωτοφανείς περιορισμοί της πανδημίας αντιμετωπίστηκαν και η αρχικά

βαθιά ύφεση σχεδόν αντιστράφηκε. Ίσως λοιπόν αποδεικνύεται πως η παγκόσμια οικονομία έχει τη δυνατότητα να αμβλύνει και να απορροφά τεράστιους κραδασμούς χωρίς να εκτροχιάζεται.

Αν και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ισχύς των οικονομικών κινήτρων και δεσμών που έχουν δημιουργηθεί σταδιακά στις τέσσερις δεκαετίες ανάπτυξης που ακολούθησαν τις πετρελαιοκρίσεις, και η κανονικότητά τους να γεννούν εισοδήματα, δεν μπορεί πλέον να μην τονίσει κανείς πως τα προβλήματα συσσωρεύονται. Η κρίση του 2008 οδήγησε τελί-

Αν η παγκόσμια οικονομία μοιάζει με ναρκωπέδιο, η ελληνική έχει και δικές της προκλήσεις.

κά σε πολύ υψηλότερα επίπεδα δημόσιου και ιδιωτικού χρέους, πρόβλημα που επιδεινώθηκε με την πανδημία.

Το δημόσιο ταμείο είναι ελλειμματικό σε όλο και περισσότερες χώρες. Το Brexit αποτέλεσε ακρωτηριασμό της Ευρώπης, που έχασε ένα δυναμικό μέρος της, ενώ τώρα διαφαίνεται πως μαζί με την ενεργειακή πολιτική της πρέπει να αλλάξει ριζικά τις

Το αίτημα για μέτρα στήριξης είναι εύλογο. Όμως οι πολιτικές στήριξης έχουν κόστος και όρια, ιδίως σε μια χώρα που, εκτός από μεγάλο δημόσιο έλλειμμα και χρέος, έχει και την ανάγκη ανάκτησης επενδυτικής βαθμίδας.

σχέσεις στα ανατολικά της σύνορα, και να συμβιβαστεί με σημαντικά υψηλότερο κόστος για πολίτες και επιχειρήσεις. Παρά τη νομισματική πολιτική, που παραμένει μη συμβατική επί μακρόν και τροφοδοτεί με πρωτοφανή ρευστότητα τις οικονομίες, η διάθεση για επενδύσεις παραμένει κλιμαρή. Επιμέρους τάσεις στην παραγωγικότητα και την εργασία, στους δύο βασικούς πυ-

λώνες ανάπτυξης, δημιουργούν προβληματισμό. Τα συστατικά για μια μεγάλη κρίση της οικονομίας υπάρχουν.

Αν η παγκόσμια οικονομία μοιάζει με ναρκωπέδιο, η ελληνική έχει και δικές της προκλήσεις. Από την πανδημία και μέσα σε υψηλό πληθωρισμό που τον εντείνει η ουκρανική κρίση, αυτό που κυριαρχεί είναι μέτρα ευρείας στήριξης νοικοκυριών και επιχει-

ρήσεων. Ενώ εξωτερικά υπάρχει στήριξη της ελληνικής οικονομίας από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, ώστε να μπορεί να δανείζεται και με άμεσες επιδοτήσεις.

Το αίτημα για μέτρα στήριξης είναι εύλογο: πολλά νοικοκυριά έχουν εξουθενωθεί από την παρατεταμένη ύφεση και τα χαμηλά εισοδήματα των περασμένων ετών και έχουν αρνητική αποταμίευση. Αντίστοιχα,

πολλές επιχειρήσεις κινούνται οριακά. Όμως οι πολιτικές στήριξης έχουν κόστος και όρια, ιδίως σε μια χώρα που εκτός από μεγάλο δημόσιο έλλειμμα και χρέος έχει και την ανάγκη ανάκτησης επενδυτικής βαθμίδας.

Σε αυτό το πρωτόγνωρο οικονομικό πεδίο ελλοχεύει ο κίνδυνος του εφσουςασιμού. Η αλυσίδα μετατόπισης του προβλήματος στο δημόσιο ταμείο και από εκεί στον δανεισμό δεν το λύνει. Μεγάλες κρίσεις, όπως η πανδημία και ο πόλεμος, αναπόφευκτα επιφέρουν σημαντικό κόστος, που μόνο σε ένα μέρος του μπορεί να σβήνεται από το δημόσιο ταμείο. Γι' αυτό είναι κομβικές σημασίας να προσοθούνται ταυτόχρονα και συστηματικά πολιτικές ενίσχυσης της πραγματικής παραγωγής και δημιουργίας νέων εισοδημάτων. Αλλιώς σύστημα και απότομα μπορεί να κυριαρχήσει ο φόβος για το μέλλον της οικονομίας, εξέλιξη που θα την πλήξει στο σφάφος πιο ευαίσθητο σημείο της, τη δυνατότητα προσέλκυσης μεσοπρόθεσμων παραγωγικών επενδύσεων. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο μια μεταρρυθμιστική πολιτική είναι διπλά απαραίτητη, ώστε να υπάρχει και καθαρή ορατότητα για το μέλλον της οικονομίας.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.